

Warszawa, 11 stycznia 2021 r.

Opinia Komitetu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk w sprawie projektu rozporządzenia „Rozwój czasopism naukowych”

1. Uwagi ogólne.

- 1.1. Komitet Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk z aprobatą przyjął skierowanie projektu z dnia 29 grudnia 2020 r. rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki w sprawie programu „Rozwój czasopism naukowych” do zaopiniowania przez komitety naukowe PAN. Zgodnie bowiem z art. 36 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1183 ze zm.) ocena wydawnictw naukowych należy do ustawowych kompetencji komitetów naukowych PAN, i dlatego komitety te powinny być zawsze uwzględniane w procesie stanowienia aktów prawnych dotyczących oceniania wydawnictw i czasopism naukowych.
- 1.2. Inicjatywa ustanowienia programu komplementarnego wobec programu „Wsparcie dla czasopism naukowych” jest słuszna. Oba te programy powinny mieć charakter stały i regularnie odnawiany.

2. Uwagi szczegółowe

Zakres podmiotowy projektowanego rozporządzenia.

- 2.1. Na aprobatę zasługuje przyjęcie szerokiej definicji przedsiębiorcy, który może skorzystać z projektowanego wsparcia. Zwracamy uwagę, że wydawcami prestiżowych czasopism naukowych często nie są ani uczelnie ani przedsiębiorcy w wąskim rozumieniu, gdyż bywają nimi towarzystwa naukowe, samorządy zawodowe a nawet urzędy publiczne.
- 2.2. Projektowane rozporządzenie zawęży możliwość uzyskania pomocy do wydawców takich czasopism, które jednocześnie spełniają warunki określone w § 5 pkt 1 lit. b), co oznacza, że z programu mogą skorzystać wyłącznie te czasopisma, którą są indeksowane zarówno w ministerialnym wykazie czasopism jak i we wszystkich wskazanych w tym przepisie bazach. Jest to rozwiązanie, które może przekreślić sens całego programu, gdyż czasopism takich jest niezmiernie mało (z nauk prawnych obecnie tylko jedno albo dwa), a w dodatku takie czasopisma znacznie mniej potrzebują pomocy niż czasopisma, które są indeksowane tylko w jednej ze wskazanych baz. Z tego względu postulujemy by wymogi określone w § 5 pkt 1 lit. b) zostały określone **alternatywnie**.
- 2.3. Projektowane rozporządzenie zawęży możliwość uzyskania pomocy do wydawców takich czasopism, które upowszechniają opublikowane na ich łamach artykuły naukowe w trybie otwartego dostępu w Internecie nie później niż w

terminie 6 miesięcy od dnia wydania numeru czasopisma. Polityka zachęcania do otwierania zasobów nauki jest warta wspierania. Należy jednak zauważyć, że tak krótki okres w połączeniu z relatywnie niskim poziomem wsparcia spowoduje, że z projektowanego programu nie skorzystają te polskie czasopisma z nauk społecznych i humanistycznych, które utrzymują się z prenumeraty (w naukach prawnych dotyczy to większości najwyżej ocenianych w środowisku naukowym czasopism), gdyż tak krótki okres embargo nie umożliwi wydawcom pozyskać korzyści finansowych stanowiących rekompensatę poniesionych kosztów procesu wydawniczego. Proponujemy, by wzorem powszechnie przyjmowanych strategii rządowych przyjąć, że dla czasopism z zakresu nauk ścisłych okres ten wynosił 12 miesięcy, a **dla czasopism z zakresu nauk społecznych i humanistycznych – 24 miesiące.**

- 2.4. Ponieważ projektowany program skierowany jest wyłącznie do czasopism, które już znajdują się w międzynarodowych bazach czasopism naukowych, jego celem będzie tylko utrzymywanie stanu posiadania polskiej nauki w tym zakresie, a nie zwiększanie tego stanu. Z tego punktu widzenia należy postulować rozpisanie w najbliższym czasie nowego konkursu w ramach programu „Wsparcie dla czasopism naukowych”. W przeciwnym przypadku zakres podmiotowy projektowanego programu powinien zostać znacznie rozszerzony, poprzez dopuszczenie do udziału w programie czasopism, które jeszcze nie są indeksowane w wymienionych bazach czasopism, ale podjęły wysiłki podniesienia poziomu praktyk wydawniczych i edytorskich w celu osiągnięcia światowych standardów i zwiększenia swej obecności w międzynarodowym obiegu naukowym.

Zakres projektowanego wsparcia

- 2.5. Projektowane rozporządzenie zakłada, że czasopisma uzyskają maksymalnie 80 (120) tys. złotych na okres maksymalnie 24 miesięcy. Podstawową wadą tego rozwiązania jest to, że nie różnicuje ono możliwego do uzyskania wsparcia od kosztów ponoszonych przez wydawców. Projektowane rozporządzenie powinno przewidywać różne maksymalne limity wsparcia, uzależniając je od częstotliwości ukazywania się czasopisma (ewentualnie – od liczby publikowanych artykułów naukowych). Zaproponowana kwota wsparcia może być uznana za adekwatną w stosunku do kwartalnika, który publikuje 10 artykułów naukowych w numerze. W przypadku miesięczników i dwumiesięczników kwota wsparcia powinna być stosunkowo wyższa, a w przypadku półroczników i roczników – stosunkowo niższa. Jeśli zatem zakładamy, że 80 (120) tys. złotych może być wystarczającym wsparciem dla kwartalnika, który publikuje 10 artykułów naukowych w numerze, to dla miesięcznika publikującego 10 artykułów w numerze powinna to być odpowiednio kwota 240 (360) tys. zł.
- 2.6. Projektowane rozporządzenie zakłada, że wyższe wsparcie (120 tys. zł) mogą uzyskać te czasopisma, które już obecnie są indeksowane w bazach *Science Citation Index Expanded*, *Social Sciences Citation Index* lub *Arts & Humanities Citation Index* oraz te indeksowane w bazie *Scopus*, jeżeli wartość centylowa czasopisma

obliczona na podstawie wskaźnika wpływu CiteScore w co najmniej jednej kategorii ASJC (*All Science Journal Classification*) za rok poprzedzający rok, w którym składany jest wniosek, wynosi co najmniej 50 lub mniej niż 50 i czasopismu przypisano co najmniej 100 punktów w ostatnim wykazie, o którym mowa w § 5 pkt 1 lit. b tiret pierwsze, według stanu na dzień ogłoszenia konkursu. Wprowadzenie tych zasad *de facto* pozbawia polskie czasopisma z zakresu nauk społecznych i humanistycznych szans na wyższe wsparcie. Jedynie tytułem przykładu można podać, że żadne polskie czasopismo z zakresu nauk prawnych nie spełnia tych kryteriów. Nie wynika to z niskiej jakości tych czasopism, tylko ze specyfiki cytowań w naukach społecznych i humanistycznych. Dlatego proponujemy, by w odniesieniu do **czasopism z zakresu nauk społecznych i humanistycznych możliwość uzyskania wsparcia w pełnej wysokości nie była uzależniona od wskazanych wymagań.**

- 2.7. Wśród kwalifikowanych kosztów projektu brakuje usług składu czy profesjonalnego audytu przed złożeniem aplikacji o wpis do referencyjnych baz danych. Doprecyzowania wymagają koszty „związane z upowszechnianiem informacji o czasopiśmie”.

Procedura przyznawania wsparcia i oceny jego wykorzystania

- 2.8. Przepis, który określa termin ogłoszenia konkursu (§ 8) jest zbyt ogólnikowy. Proponujemy dodać w nim zastrzeżenie, że ogłoszenie to następuje do końca czerwca danego roku.
- 2.9. Również przepis, który określa zasady powoływania zespołu, który dokonuje oceny merytorycznej wniosków (§ 11) jest zbyt ogólnikowy. Konieczny jest zapis o powołaniu zespołu doradczego, do którego zadań powinny należeć:
- a) ocena formalna wniosków w zakresie spełniania warunków udziału w programie,
  - b) ocena merytoryczna wniosków według uzgodnionych w zespole kryteriów i decyzja o finansowaniu/braku finansowania,
- a także w nawiązaniu do § 17 ust. 1
- c) ocena raportów rocznych i raportów końcowych.
- Zespół ten powinien zatem funkcjonować przez przewidywany czas trwania programu, a nie tylko na czas kwalifikacji wniosków do programu.
- 2.10. Proponujemy, by kandydatów do ww. zespołu zgłaszały komitety naukowe PAN. Tylko w ten sposób możliwe jest bowiem wypełnienie powołanego już art. 36 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk.
- 2.11. Obowiązek uzasadnienia oceny merytorycznej wniosków powinien być rozciągnięty na wszystkie oceny zespołu, również te pozytywne dla wnioskodawców (§ 11 ust. 4).
- 2.12. Doprecyzowania wymaga kwestia składania zastrzeżeń do wyników oceny złożonych wniosków. Z projektu nie wynika w jakiej formie wnioskodawcy otrzymują te wyniki, a przecież od otrzymania ich biegnie termin na składanie tych zastrzeżeń. Z projektu nie wynika również, kto rozpatruje te zastrzeżenia. Postulujemy, by rozpatrywanie zastrzeżeń powierzyć temu samemu zespołowi,

- który dokonywał oceny wszystkich wniosków, i aby do jego rozstrzygnięcia stosować wymaganie, o którym mowa w § 11 ust. 4 (szczegółowe uzasadnienie).
- 2.13. Proces udzielania projektowanego wsparcia powinien być transparentny, postulujemy zatem, by zarówno wnioski zespołu oceniającego wnioski (§ 11 ust. 3) wraz z ich uzasadnieniem (§ 11 ust. 4) jak i ostateczne decyzje ministra (§ 12 ust. 4) podlegały udostępnieniu w Biuletynie Informacji Publicznej ministra.

W imieniu KNP PAN

prof. dr hab. Robert Grzeszczak

przewodniczący KNP PAN